

633

FIGYELEM!

Az előadó a szöveget a helyi viszonyoknak megfelelően módosítsa, bővítse, helyi példákkal egészítse ki.

Gondos munkával termeljünk több seprűcirkot

1. kép

A seprűcirok egyik legértékesebb hazai növényünk. A szerződéses termelés a termelőnek nagy jövedelmet biztosít.

2. kép

A szakálltermésen kívül magja értékes takarmány, mert tápértéke az árpáéval egyenlő. Magját megdarálva, háziállataink szívesen fogyasztják, s különösen a sertések jól értékesítik. Az Állattenyésztési Kutató Intézet legújabb vizsgálata szerint pedig a baromfiak takarmányozására is megfelelő.

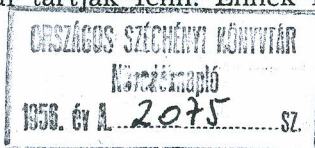
A seprűcirok szakállból értékes iparcikkek készülnek, amelyeket a külföld is szívesen vásárol. Tehát a szakáll termelésnek népgazdasági szempontból is nagy jelentősége van.

3. kép:

A nagy és jóminőségű termés alapja a termelendő cirokfajta helyes megválasztása. Tudósaink hazánk talaj és klimatikus viszonyainak megfelelő fajták előállításáról gondoskodtak.

4. kép

Az új fajták jó minőségét és bő termőképességét a nemesítők rendszeres munkával tartják fenn. Ennek köszönhető, hogy a

magyar cirokszakáll és az abból készült ipari termékek külföldön is keresett cikkek.

5. kép

A seprúcirok élelmes növény, talajban nem válogatós. A kavicsos, sivár homok, savanyú tőzeget és erősen szikes talajokat kivéve, mindenütt eredménnyel termelhető, ahol a késői kukorica fajták beérnek. Legjobban díszlik a mélyrétegű, mészből nem szegény, tápanyagban gazdag vályogtalajon.

A homokos területeken finomabb, vékonyabb, tömöttebb szálú, azonban rövidebb, tehát kisebb tömegű a szakáll és általában kevesebb mag is terem, mint a kötöttebb talajon. Homokon hamarabb beérik.

6. kép

Előveteményben nem válogatós. Ha elegendő tápanyag áll rendelkezésre, bármilyen növény után jól megterem. Jó elővetemény a trágyázott kapásnövény.

Jól terem a korán lekerülő takarmánynövények után is. A legtöbb esetben gabona után vetik, amikor gondoskodni kell a talaj tápanyagának visszapótlásáról.

7. kép

Ha a seprúcirkot takarmányfélék, vagy gabona után termeljük, aratás után azonnal végezzük el a tarlóbuktatást. Ezzel a munkával kezdjük meg a nedvesség tárolását. A tarlóbuktatással ugyanis létrehozuk a vízzáró takaróréteget. Ezenkívül leforgatjuk és kikelésre kényszerítjük a gyommagvakat, amelyeket a következő műveléssel elpusztítunk. A tarlöhántással irtjuk a rovarokat is és a későbbi talajmunkák könnyebb elvégzését is lehetővé tesszük.

Ha a talaj szárazabb, a lebuktatott tarlót azonnal hengerezük. Így talajunk nem lesz üreges és nem szárad ki. Ha a talaj nyirkos, henger helyett fogast járassunk.

8. kép

A seprűcirok hosszú tenyészideje alatt nagymennyiségű táplálóanyagot használ fel, amelyet az elővetemény helyes megválasztásával, műtrágyázással és esetleg istállótrágyázással kell biztosítani.

Leghelyesebb, ha az előveteménynek adjuk a kellő mennyiségű istállótrágyát. Amennyiben sovány talajba, gabona után vetjük, közvetlenül kell istállótrágyázni. A nyár folyamán — lehetőleg augusztusban, de legkésőbb szeptemberben — hordjunk ki kat. holdanként 100—150 q érett istállótrágyát. Az érett istállótrágya a szakállt nem durvítja. A korai trágyázással és alászántással lehetővé tesszük, hogy az istállótrágya tápanyagai a növények által felvehető állapotba alakuljanak át. Késő őszi trágyázás esetében a hideg miatt a trágyát az apró élőlények, a mikroorganizmusok átalakítani nem tudják. Tavasszal, amikor az idő felmelegedik, a későn kihordott trágya tápanyagai ugyan átalakulnak, de már későn, mivel ebben az időben a növény fejlődéséhez már kész tápanyagok szükségesek.

Az istállótrágya elteretésével egyidőben kat. holdanként szórjunk ki 120—150 kg szuperfoszfátot és 60—80 kg 40 százalékos kálisót. Az istállótrágyával adagolt műtrágyák jobban értékesülnek. A műtrágyák a cirokszakáll mennyiségére és minőségére is kedvező befolyást gyakorolnak, növelik a magtermést is.

9. kép

A kihordott istállótrágyát még aznap szét kell teregetni és középmedyen alászántani. Ha késlekedünk és az istállótrágya kiszárad, igen nagymennyiségű tápanyagot veszíthetünk. A munkát úgy kell beosztani, hogy a trágya-alászántásra beállított traktornak állandóan legyen munkája.

Szárazabb időben a szántást kövesse a hengerezés, amivel a talajt tömörítjük, a kiszáradástól megóvjuk. Leghelyesebb, ha erre a célra gyűrűshengert alkalmazunk.

A cirok alá nem szabad tavasszal istállótrágyázni, mert a trágya átalakulásához nem áll elegendő idő rendelkezésre és a

tavaszi alászántással a talajt kiszárítjuk, amivel a seprúcirok kelését és kezdeti fejlődését bizonytalanná tesszük.

10. kép

A seprúcirok vízigényét csak úgy tudjuk kielégíteni, ha számára a téli csapadék megőrzéséről gondoskodunk. Ezt a célt szolgálja az őszi mélyszántás. Minél mélyebben szántunk, annál több csapadékot tud talajunk felvenni, illetve elraktározni. Az őszi mélyszántással a talajban lévő ásványi anyagok elbomlását is elősegítjük. A mélyen lazított talajban a seprúcirok terjedelmes gyökérhálózata ki tud fejlődni, ami a nagy termés egyik biztosítéka.

Az előző évhez képest legfeljebb 2—3 cm-rel szántunk mélyebben, mert ellenkező esetben az eke nagymennyiségű vadföldet hozna fel, ami még a seprúcirok termelésénél sem kívánatos.

Az őszi mélyszántást 25—27 cm mélyen végezzük, sőt igen helyes, ha fokozatosan a 30 cm-es mélységet is elérjük. Ha valamilyen oknál fogva ilyen mélyen nem szánthatunk (a feltalaj sekély rétegű), altalaj porhanyítást kell végezni. Ez annyit jelent, hogy 20—25 cm mélyen fordítjuk meg a talajt és ez alatt a lazítást fordítás nélkül végezzük el.

11. kép

Az őszi mélyszántással tárolt nedvesség megóvásáról tavasszal gondoskodnunk kell. Amint a talajra az elmázolás és meggyúrás veszélye nélkül rá lehet menni, simítózzunk, vagy fogasoljunk. A simítózás korai munka és erre a célra csak a könnyű traktorokat és a fogatos erőt használjuk. A simítót a szántás irányára ferdén járassuk, mert ilyen módon a talajegyengetés tökéletesebb. A simító készüljön fából és ne legyen túl nehéz. A vasból készült nehézsúlyú simítók nem végeznek jó munkát, mert rendszeren túratnak és a talajt elmázolják. A helyesen végzett simítózással helyreállítjuk a vízzáró felső por-

hanyó-réteget és egyengetjük a talajt. Amennyiben a simító nem végezne megfelelő munkát, helyette fogasoljunk.

12. kép

Vetésig a talajt gyommentesen kell tartani. Erre a célra legalkalmasabb a kultivátor, amely a talaj szerkezetét a legkevésbé rontja. Ha kultivátorunk nincs, jó munkát végez a tárcsa is. Az egyéni termelők a kultivátor helyett alkalmazzanak lókapát. Kultivátorozás, tárcsázás, lókapázás után mindig fogasoljunk.

13. kép

A seprűcirok vetőmagot még a tél folyamán elő kell készíteni. Csíráztatási próbát kell végezni. 90—96 százalék csíráképességű magot vessünk. Gondoskodjunk alapos kitisztításáról.

A seprűcirok legveszedelmesebb gombabetegsége az üszög, ellene csávázással védekezünk. Csávázásra használhatunk rézgálicot, de legmegfelelőbbek a higanyos csávázószerrek. A csávázást Linharth-féle eljárás szerint végezzük. A csávázóoldatot a csávázókádban a csávázószer csomagolásán található utasítás szerinti töménységben készítjük el. Vesszőkosarat zsákkal bélelünk ki és a megtisztított csávázandó vetőmagot ebbe úgy öntjük bele, hogy a vetőmag és a kosár széle között tenyérnyi magasságú hely maradjon. A kosarat a vetőmaggal együtt a csávázóoldatba mártjuk és kezünkkel jó alaposan — legalább negyedórán keresztül átmoszuk. Az oldat felszínére kerülő léha magvakat és üszögpuffancsokat lemerjük. A csávázóoldatból a maggal telt kosarat kiemeljük, a vetőmagot kiöntjük és megszáradás céljából szétteregetjük.

A Magtermeltető Vállalat a szerződéses termeléshez nemesített vetőmagot szállít, amelynek csíráképességét előzőleg ellenőrizték (90—95 százalék), tisztították és a csávázást központilag elvégezték.

14. kép

A Magtermeltető Vállalat megbízásából tisztított, csávázott és csíráztatott vetőmagot az Országos Vetőmagfelügyelőség ellenőrzi és jó minőségét fémszárolással igazolja.

15. kép

A seprúcirkot akkor vessük, amikor a talaj hőmérséklete a 10 C fokot eléri. Ha korábban vetünk, a mag nem kel ki, hanem elpusztul. Általában azt mondhatjuk, hogy a kukorica vetése előtt 1 héttel a vetését meg lehet kezdeni, mivel a késői fagyok iránt kevésbé érzékeny, mint a kukorica. Ez az időpont az ország déli részén (ahol a seprúcirkot kiterjedten termelik) április közepe.

Vetés előtt a talajt újra fogasoljuk meg. A fogasolással biztosítjuk a megfelelő mélységű vetőágyat és a talajt egyengetjük.

16. kép

A vetőgép előtt közvetlen hengerezzünk. Így biztosítjuk az egyenlő mély vetést, valamint a talajt összenyomva, az elvetett magnak kellő nedvességet biztosítunk. Ha vetés előtt és után hengerezzünk, a sorok jól láthatók és a sekély kapálást a kelés előtt is elvégezhetjük.

17. kép

40 cm sortávolságra vessük. A sűrűbben vetett seprúcirok között gépi kapával nem tudunk kapálni, ha pedig ritkábban vetünk, durva minőségű szakállt terem.

Igen fontos, hogy a seprúciromag olyan mélyre kerüljön, hogy a talajtól a kikeléshez szükséges nedvességet megkapja. A vetés mélysége 3 cm. A mélyebben vetett mag nem kel ki, mert nem tud a talaj felszínére törni. A talaj felületére, vagy száraz földbe vetett mag vagy nem kel ki, vagy kikelés után elszárad. Kat. holdanként 8—10 kg-ot vessünk (96 százalék csíráképeség és 98 százalék tisztaság). Rosszabbul csírázó magból többet vessünk.

18. kép

Vetés után hengerezünk. Így a magot a nedves talajhoz nyomjuk és a kikelését biztosabbá tesszük.

19. kép

A növényápolásnak célja, hogy egyrészt a vízzáró aprómorzás takaróréteg fenntartásával a talaj nedvességét megőrizzük, másrészt a gyomokat irtjuk.

Kikelés után a sorokra keresztben fogasoljunk. Ez annál is inkább fontos, mivel a vetés utáni hengerezéssel a felső takaróréteget elrontottuk. A fogalással a porhanyó réteget újra létrehozuk, valamint a gyomokat is irtjuk.

Amint a sorok jól láthatók, el kell végeznünk az első sekély kapálást. Amennyiben vetés előtt és után hengerezünk, és a sorok jól láthatók, a sekély kapálást kikelés előtt is elvégezhetjük.

20. kép

A helyes talajelőkészítés után elvetett, megfelelő csíráképességű magból rendes körülmények között több növény kel ki, mint amennyire szükségünk van, illetve, mint amennyi növény részére a szükséges tápanyagot biztosítani tudjuk, ezért a felesleges növényeket el kell távolítanunk, azaz el kell végeznünk az egyelést. Túl ritkán nem szabad egyelni, mert a szakáll rossz minőségű lesz.

Amint a növény 12—15 cm nagyságot eléri, egyelnünk kell. A tőtávolság 18—20 cm legyen. A jó erőben lévő talajon sűrűbben, gyengébb talajon ritkábban hagyjuk meg a növényeket.

Az egyelést kézzel végezzük, mert kapával való egyeléskor a megmaradó egyedeket megsérthetjük. Igen fontos, hogy a felesleges növényeket tökéletesen eltávolítsuk, mert a visszamaradó növényrészekből seprűcirok újra kihajt.

Az egyeléssel ne késlekedjünk, mert a későre maradt egyelés következtében a növény megnyurgul, erőtlen lesz és egyelés

után fejlődésében visszamarad. A késői egyelés következménye sok esetben a pipás, göndörödött szakáll. A késői egyelés munkája is nehezebb, mert sok növény bentszakad.

Az egyelés munkáját nagymértékben meggyorsíthatjuk a csokrosítással. Csokrosítani csakis egyenletesen kikelt, jól beállt vetést szabad. Ajánlatos a csokrosításra kerülő területeken a rendesnél több magot vetni. Így több növényünk lesz és a csokrosítás tökéletes munkáját biztosíthatjuk.

Csokrosításra leghelyesebb gépi kapát alkalmazni. Az egyes kapák munkaszélessége 12—14 cm legyen, amely esetben a meghagyott csokrok szélessége 6—8 cm. A csokrok kiegyelése lényegesen könnyebb, ha a csokrosítást kézzel végezzük, erre a célra 12—14 cm széles kapákat használjunk.

Egyeléskor alkalmazzuk a válogatást, ami azt jelenti, hogy egy-egy csokorból a legszebb, legerőteljesebb egyedeket hagyjuk meg.

21. kép

Az egyeléskor összetaposott talajt mélyebben és alaposabban kapáljuk meg. A munka meggyorsítása érdekében alkalmazzunk gépi kapákat. Fontos, hogy a vetőgép szélessége és a gépi kapa által megkapált sorok száma összhangban legyen, mert ha ez nem így van, sok esetben a gépi kapa kivágja a növényeket.

Különös gondot fordítsunk a kapakések beállítására. A sеп-
rúciroknak bojtos gyökere van, ami azt jelenti, hogy a növény szára körül a gyökerek a talaj felszínéhez közel vannak, míg a sorok között a gyökerek mélyebben helyezkednek el. Ennek megfelelően a kapakések a növény közelében sekélyebben járjanak, míg a sorközökben mélyebben kapáljunk.

Egyelés után annyiszor kell kapálni, ahányszor a talaj gyomossága, illetve tömődöttsége megkívánja.

A hetedik levél megjelenése alkalmával megindul a fattyasodás. A fattyúhajtásokat el kell távolítani. Gondos munkát végezzünk, mert a rosszul eltávolított fattyúhajtások újra kinőnek. A fattyazást a hajtások megjelenése után azonnal végezzük el,

mert ha a fattyúhajtás túlságosan megnő, azt nehéz eltávolítani és az anyanövényt erősen megrongáljuk.

A seprűcírkot ne töltögessük. Ezzel a munkával a talaj felszint növeljük és így a talaj nedvessége gyorsabban elpárolog. Kísérletek bizonyítják, hogy a szélvihar a töltögetett seprűcírokban legalább olyan nagy károkat tesz, mint hogyha a töltögetést mellőzzük.

22. kép

A cirok szeptember végén, október elején érik. Akkor arassuk, amikor a szakáll sárgul, a levelek elsárgultak és a mag viaszérésben van. Az aratással ne késlekedjünk, mert a késői aratás következménye minőségi romlás, és a lábán maradt seprűcírok magjában a verebek nagy károkat okoznak. Haérés után a seprűcírok megázik, kívánatos sárga, vagy sárgászöld színét elveszti, rajta különféle gombák telepednek meg, amelyek színét, rugalmasságát, minőségét rontják. A túl korán, zölden aratott cirok száradás után zöld marad, és a mag megtöped.

Vágáshoz használt kés éles legyen és a szárat húzva (ne ütve) vágjuk, hogy a növény ne kapjon erős rázkódást. Így a magpergés a legkisebb lesz.

23., 24. kép

A levágás után a cirokszárrol a szakállt éles késsel távolítjuk el. Amennyiben a szakáll 50 cm-nél hosszabb, úgy 15—20 cm szárcsonkot hagyunk meg. Ha a szakáll 50 cm-nél rövidebb, a szárcsonkot olyan hosszúra hagyjuk, hogy a szakáll és a szárcsonk együttes hosszúsága 60 cm legyen. Ez azért szükséges, mivel a seprűkészítésnél a rövidebb szakállt bélésanyagként csak így lehet felhasználni.

25. kép

A levágott szakállt a földre terített szárra, szárcsonkkal egyirányban helyezük — száradás céljából. Ha az időjárás kedvező, a szakállt ilyen módon száríthatjuk meg. Az egyen-

letes színeződés érdekében a szakállt időnként forgassuk meg. A forgatást olyankor végezzük, amikor a reggeli harmat, vagy reggeli dér már felszáradt.

26. kép

Amint a szakáll megszáradt, 25—30 cm vastag, laza kévékbe kötjük. A kötözés a magvas rész és a szakáll elágazása között történik.

Ha az időjárás kedvezőtlen, a vágás alkalmával azonnal, vagy a bizonytalan időjárás beálltával kell a szakállt kévékbe kötni. Ebben az esetben általában szintén 25—30 cm vastag kévét kössünk. Szabályként mondhatjuk azonban, hogy minél nedvesebb a szakáll, minél hosszabbak a szárcsonkok, minél nedveseb az időjárás, annál kisebb kévét kössünk.

A szakálltól megfosztott cirokszárát két helyen (12—20 cm vastag) kévékbe kötjük, majd jól szellőző kúpokba állogatjuk.

27. kép

A szakáll kévét a szárkúpok alá helyezzük száradás, illetve utánérés céljából. A szakállcsomók alá 3—4 ujjnyi vastag szárát terítünk, hogy a romlástól a szakállt megóvjuk.

28. kép

A szakállcsomók felé azután kóró-kévét helyezünk úgy, hogy a kórókúp az esőtől megóvjá. A kúpok oldala hézagos legyen — a szellőzés céljából.

29. kép:

A kúpok alá helyezett szakállcsomókat a szárítás alatt állandóan ellenőrizzük és ha a szakáll dohos szagú, vagy melegszik, azonnal rakjuk át, vagy teregezzük szét. Ha kedvező időjárás áll be, a szakáll-kévét a napra kirakjuk, vagy esetleg a kévét szétbontva, a szakállt a cirokszárán szétterítjük. Ezt a többletmunkát érdemes elvégezni, mert így a száradás gyorsabb lesz.

Cirokszakállt lehetőleg a szántó földön szárítsuk meg, mert raktárban, kis helyen összezsúfolva, romlás áll be.

30. kép:

A kévekbe kötött cirokszárát szellős kúpokba, gondosan rakjuk össze és várjuk meg a teljes kiszáradást.

31. kép

Hanyagul összerakott kúpokat nagyobb szelek összedöntik és az alattuk elhelyezett szakállkéveket maguk alá temetik. Az összedöntött kúpok alatt a szakáll befülled és romlásnak indul.

32. kép

Ha a szakáll kiszárad, száraz időben fedett, szellős helyre hordjuk be. Behordás után a szakállról a magot haladéktalanul távolítsuk el, mert a szakállon maradt mag annak kiszáradását hátráltatja. A mag eltávolítása után a szakáll sokkal könnyebb lesz és így kezelése is kisebb munkát igényel.

A mag eltávolítása történhet kézzel, de legmegfelelőbb, ha erre a célra maglehúzógépeket alkalmazunk. Ezek a gépek vagy kézi meghajtásúak, vagy gépi meghajtásúak. A kézi lehúzókat a Magtermeltető Vállalat községi megbízottjai kezelik, akik a termelőknek azokat használatra kiadják.

A termelőszövetkezetek és nagyobb seprűcirok vetésterülettel rendelkező egyéni termelők az állami gépállomásokon található gépi meghajtású maglehúzógépeket vehetik igénybe.

33. kép

A lehúzott magot portól és a szakállrészekről rostálással kell megtisztítani. A cséplés után a még nyirkos magot vékony rétegben terítsük szét és állandóan forgassuk.

34. kép

A jó minőségű, gondosan kezelt szakáll egészséges, simulékony, rugalmas, 50—75 cm hosszú, zöldessárga színű. Az ilyen szakállból kitűnő ipari termékek állíthatók elő.

35. kép

Ha a szakállt nem szárítjuk ki, az befülled, törekeny lesz, csökken a súlya. A kereskedelem az ilyen szakállt nem vásárolja meg, mivel az ipari szempontból csaknem értéktelen.

36. kép

A cirokszakállon előfordulnak egyéb rendellenességek is, amelyek a szakáll minőségét rontják. Hibás a pipás, göndörödött, csavarodott szakáll. Ezek a hibák rendellenes fejlődés következtében állnak elő. Sok esetben az elkésett növényápolás, a kedveztőlén időjárás, a rovarkártétel okozza ezeket a betegségeket.

37. kép

Ha a szakállszálak nem egy helyről ágaznak szét, akkor skartról beszélünk. Ez a hiba fajta tulajdonság. Ha állományunkban sűrűbben fordul elő, a vetőmag kicseréléséről kell gondoskodnunk.

38. kép:

Az elmondott helyes agrotechnikai eljárásokkal a cirok termésátlagát nagymértékben növelhetjük, és a minőséget is javíthatjuk. Élenjáró termelőink igazolták be, hogy a helyes módszerek alkalmazásával nagy szakálltermést takaríthatunk be. Legjobb ciroktermelőink 1955. március 23-án tapasztalatcserére gyűltek össze Békéscsabán, ahol jó módszereiket tárgyalták meg. Ezen a tapasztalatcsere-értekezleten a magyarbánhegyesi „Béke” Tsz versenyre hívta ki az ország ciroktermelőit és célul tűzte ki a 8 q-s kat. holdankénti seprűcirokszakáll termés elérését.

Termelőszövetkezetek, dolgozó parasztok, kövessétek élenjáró termelőinket, alkalmazzátok módszereiket és csatlakozzatok a 8 q-s többtermelési mozgalomhoz.

Felelős kiadó:

Földművelésügyi Minisztérium Propaganda Igazgatóság vezetője

446. — Szikra Lapnyomda. — Felelős: Kulcsár Mihály.

